

фіковані підприємства.

Таким чином, світовий досвід [2] демонструє, що процеси диверсифікації дають можливість як розширити сфери діяльності для укріплення фінансового положення підприємства і стабілізувати його розвиток у довгостроковій перспективі, так і вирішити нагальні проблеми “виживання” підприємства [3]. Харківська область має великий і потужний будівельний комплекс, виробничі можливості перспективи розвитку якого є безперечними і багато в чому будуть залежати від залучення коштів до нових перспективних видів діяльності. Отже, диверсифікація діяльності будівельного підприємства стає однією з можливостей його нормального функціонування.

Перспективним напрямком досліджень слід вважати розробку методології формування кумулятивних методів підвищення ефективності функціонування будівельних підприємств, що при відповідних умовах дозволить будівельним організаціям перейти на вищий рівень діяльності.

1. Загальні підсумки роботи будівельного комплексу України за 2004 р. (за даними Держкомстату) // Економіка будівництва (науковий виробничо-економічний часопис). Вип. 1. – К., 2005. – С. 4-13.

2. Томпсон А. А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. – М.: Банки и биржи, 1998. – 575 с.

3. Залуний В. Ф. Диверсификация и структура организации // Приднепровский строительный вестник. – 1998. – № 99 (166). – С. 87-93.

Отримано 28.11.2005

УДК 336.761

Т. В. МОМОТ, канд. екон. наук, Н. В. БІБІК

Харківська національна академія міського господарства

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Визначені проблеми та недоліки внутрішнього аудиту акціонерних товариств у процесі становлення та розвитку корпоративного управління в Україні. Запропоновано нові критерії ефективної організації роботи внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит у системі корпоративного управління є однією з необхідних передумов ефективної роботи підприємства і важливим інструментом для прийняття відповідних рішень щодо подальшого розвитку акціонерних товариств. Повне і своєчасне розкриття інформації підприємством є важливою умовою захисту прав та інтересів акціонерів, що підвищує інвестиційну привабливість підприємства та стимулює його подальший розвиток.

Динаміка росту прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом останніх п'яти років, станом на 16.11.2005 р., свідчить про підвищення уваги до діяльності підприємств з боку іноземних інвесторів [1] (рисунок).

Вагомою умовою розширення можливостей залучення інвестицій, що сприяє зростанню продуктивності й конкурентоздатності підприємств та підвищенню ринкової вартості акцій, є корпоративне управління.

Важливою складовою корпоративного управління виступає об'єктивність та достовірність розкриття інформації у фінансових звітах та звітах аудиторів щодо проведеної перевірки звітності емітента, що відноситься до обов'язків внутрішнього аудиту – “постійно діючого структурного підрозділу товариства, який здійснює функції поточного контролю за його фінансово-господарською діяльністю”[4].

Проблемам внутрішнього аудиту акціонерних товариств присвячені дослідження Л.Я.Довгорука, О.Михайлика, О.Нетикши, В.Савчука [3-6], в яких розкривається важливість аудиту в розкритті інформації акціонерними товариствами, принципи незалежності аудиторів, роль корпоративного керівництва у нагляді за незалежністю аудитора, місце внутрішнього аудиту у систему корпоративного управління, варіанти організації служби внутрішнього аудиту та її роботи на підприємстві. Однак, незважаючи на проведені дослідження, питання незалежності внутрішніх аудиторів, їх неупередженості та відповідальності перед акціонерами залишається малодослідженим.

Відповідно до «Принципів корпоративного управління», затверджених Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку від 11 грудня 2003 р. №54, служба внутрішнього аудиту повинна здійснювати поточний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариств, відповідати за своєчасне виявлення та запобігання відхиленням, які перешкоджають законному та ефективному використанню майна та коштів товариства. Зокрема, до компетенції служби внутрішнього аудиту повинні належати повноваження щодо:

- контролю за організацією та функціонуванням системи бухгалтерського обліку;
- експертизи фінансової та операційної діяльності;
- контролю за відповідністю даних бухгалтерського обліку фактичній наявності активів, їх належним збереженням;
- підготовки оглядів діяльності товариства та розробки рекомендацій щодо підвищення її ефективності.

Однак, «Принципи корпоративного управління» носять рекомендаційний характер і тому не всі підприємства дотримуються даних принципів.

Дослідженням акціонерних товариств будівельної галузі було виявлено такі найбільш поширені помилки в фінансовій звітності: відсутність на балансі підприємства нематеріальних активів, у тому числі програмного забезпечення; необґрунтоване нарахування амортизації податковим методом для різних груп основних фондів і відсутність самостійних економічних оцінок фондів; ненарахування резерву сумнівних боргів і у той же час надання підприємством інформації про прострочену дебіторську заборгованість або її списання; ненарахування резерву для виплат забезпечень виплат персоналу. Стосовно роботи внутрішніх аудиторів: виконуючи покладені на внутрішній аудит зобов'язання, члени даної служби є працівниками підприємства і у той же час незалежними експертами, які повинні оцінити стан підприємства неупереджено та об'єктивно, доповісти про всі порушення та дії що суперечать інтересам товариства наглядовій раді чи ревізійній комісії, навіть якщо ці дії були вчинені керівництвом підприємства. Таким чином, виникає дилема незалежної оцінки фінансового стану акціонерного товариства членами внутрішнього аудиту, які у той же час працюють на оцінюваному об'єкті і підпорядковані керівництву підприємства.

Тому більшість висновків аудиторів не викривають недоліків у роботі акціонерного товариства. Для аналізу реального стану підприємства інвесторам необхідно самостійно вміти читати фінансову звіт-

ність і визначати необхідні показники, що характеризують стан підприємства і дають змогу визначити шляхи подальшого розвитку.

Так, аналіз річної звітності за 2004 р. відкритого акціонерного товариства «Харківський цегельний завод №13» свідчить, що в Примітках до фінансової звітності за 2004 р. у рядках 940, 950 за графою 4 наведені дані про прострочену (до трьох місяців) непогашену дебіторську заборгованість. У той же час підприємство не створює резерв сумнівних боргів відповідно до пункту 7 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженого наказом Міністерства фінансів від 08.10.99 р. №237. На запит акціонера стосовно даної ситуації Головою ревізійної комісії «Харківського цегельного заводу №13» була дана відповідь, що резерв сумнівних боргів не створювався у зв'язку з відсутністю інформації про можливу неплатоспроможність підприємств – боржників та у зв'язку з відсутністю прибутку підприємства. Тобто, фактично Голова ревізійної комісії, який є представником органу внутрішнього контролю і якому підпорядкована внутрішня служба аудиту вважає недоцільним усувати виявлені порушення. Нажаль, такі випадки є непоодинокими.

Таким чином, звітність підприємств є візитною карткою акціонерних товариств, які бажають залучити додаткові фінансові інвестиції. Для інвесторів, з іншого боку, фінансова звітність є вирішальною в процесі прийняття рішення щодо вкладення інвестицій. Однак, на сучасному етапі розвитку корпоративних відносин в Україні фінансова звітність підприємств та її аудит не є об'єктивними.

На основі аналізу Харківського цегельного заводу №13 з метою поліпшення корпоративного управління та діяльності внутрішнього аудиту на підприємстві необхідним є виправлення помилок у фінансовій звітності.

Для вдосконалення системи внутрішнього аудиту необхідним є:

- подальший розвиток нормативної бази з боку Державного комітету статистики України;
- розгляд і прийняття акціонерними товариствами стандартів та кодексу етики внутрішніх аудиторів на основі існуючих Інституту внутрішніх аудиторів [7].

Розробка нових критеріїв ефективної організації роботи внутрішнього аудиту, що включають встановлення стандартів для членів комісії, фінансову незалежність членів внутрішнього аудиту від керівництва підприємства. Необхідним є також впровадження етики аудиторів та їх відповідальність перед акціонерами. Важливим є вибір доцільної форми організації відділу внутрішнього аудиту залежно від потреб підприємства.

- 1.Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 2.Принципи корпоративного управління від 11 грудня 2003р. №54.
- 3.Довгоруک Л.Я. Принципи аудиторського нагляду // Економіка, фінанси, право. – 2003. – №8. – С.19.
- 4.Михайлик О. Як читати і аналізувати фінансову звітність. Міжнародна фінансова корпорація, проект «Корпоративний розвиток в Україні». – К., 2004. – 107 с.
- 5.Нетыкша О. Организация службы внутреннего аудита и ее работа на предприятии // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – №7. – С.61-65.
- 6.Савчук В. Внутрішній аудит у системі корпоративного управління підприємством // Економіка України. – 2004. – №5. – С50-55.
- 7.Институт внутренних аудиторів <http://www.iaa-ru.ru>.

Отримано 26.12.2005

УДК 330.322.5

М.Ю.КУДЕНКО, канд. екон. наук, О.С.СТАРДУБЦЕВ, канд. військ. наук,
Військовий інститут внутрішніх військ МВС України, м.Харків
В.О.ПАСІЧНИЙ, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Розглядаються особливості матеріально-технічного забезпечення на стадіях розвитку, стабілізації і спаду організації, аналізуються зміни в системі ресурсного забезпечення залежно від етапів життєвого циклу.

Діяльність будь-якої організації пов'язана з споживанням матеріально-технічних ресурсів, які необхідні для здійснення виробництва, технічного оснащення технологічних процесів, будівництва нових об'єктів, модернізації і реконструкції, експлуатації будинків, споруд та устаткування, розробки і запровадження у виробництво інноваційної продукції та технологій, а для військових організацій – підтримання військової готовності та виконання певних задач. Для підтримання функціонування організації в нормальному режимі використовуються сировина, матеріали, комплектуючі вироби, різні види устаткування, транспортні засоби, сантехнічні вироби, обчислювальна техніка тощо. Об'єми споживання матеріально-технічних ресурсів залежать від об'ємів виробництва продукції (послуг, робіт), стану основних фондів, наявності в організації об'єктів виробничої і соціальної інфраструктур, а також тривалості життєвих циклів продукції [2-4], технологій, операційних систем [6] і організації в цілому [1, 5]. Під поняттям життєвого циклу розуміють термін часу від моменту створення організації до моменту її ліквідації. Увесь період функціонування організації розподіляється на ряд етапів [1], до яких відносяться: I – виникнення організації; II – становлення (впровадження); III – розвиток; IV – зрілість;